

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד  
**משה שניצר**  
ז"ל  
ב"ר מנחם מנדל ז"ל  
תנצב"ה

# מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב סוכטשוב בני-ברוק  
כולל "סנה משה"  
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל  
בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"  
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה הודפת צדקה וחסד  
מרת  
**ורדה שניצר**  
ע"ה  
ב"ר מאיר ז"ל  
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1027

מסכת חולין ס"א - ס"ז ♦ זבים ד', ב' - ד', ו'

בס"ד, כ"א שבט תשע"ט

## השבוע בגליון

- ♦ יצורים זעירים - האם אנו חייבים להתייחס אליהם?
- ♦ אסור לשתות חומץ!!!
- ♦ מדוע היחס אל ה"טריפות" לא השתנה עם ההתפתחויות הרפואיות
- ♦ הקב"ה ברא רפואות לכל המחלות

- ♦ ביצה שאינה מגדלת אפרוח
- ♦ הביצים בימינו

- ♦ דג טמא שהצמיח סימני טהרה - כשר?
- ♦ סימני הטהרה, סימן או סיבה?
- ♦ בעלי חיים הבוקעים מביצה
- ♦ יש צורך בסימני טהרה טבעיים
- ♦ מדוע לא אוכלים ביצה שנמצא בה דם

### דבר העורך

#### מסורת ישראל

בתאי הזכרון של כל אדם, אגורים עשרות אלפי זכרונות, צלילים וריחות, אותם קלט במהלך חייו. לאחר שנים ארוכות אנו נזכרים לתפע בריח תבשיל ממטבח של סבתא שהלכה לעולמה זה עידן ועידינים, או בניגון עתיק שפוזם תדירות על ידי ישיש מבאי השטיבל של הסבא. ילד לאב אשר השכיל לחרות בזכרון ילדיו את תמונת אביהם מנגן נעימות את הגמרא הקדושה כשקורת רוח על פניו ואושר ממלא את ישותו, פעל בנפשם יותר מכל. את הזיכרון הזה ישא איתו הילד הרך לכל מקום אשר אליו יגיע ויטלטל במהלך שנות חייו עלי אדמות. הרושם העז לא ירפה ממנו וידרבונו להמשיך במסורת אבותיו. זו כוחה של מסורת ישראל, שלהבדיל אלף אלפי הבדלות משאר הדתות, עם ישראל כולו חנה על הר סיני וחווה את נתינתה מפי הגבורה, ומאז, משה מסרה, ו... מסרה, ו... מסרה, מאב, לבן, לנכד וכן הלאה, עד ביאת משיח צדקנו. אמן.

**מספרים** על אחד מגדולי חכמי היהודים במצרים, אשר נשטם עזות על ידי הוויזר, שהיה בעל מהלכים בחצר השולטן. פעמים רבות ניסה הוויזר להביך את החכם לפני השולטן בשאלות שונות ומזרות, אך החכם הסיט בפקחותו את מהלך השיחה מן הנושא הדתי שעלה על הפרק, באחת הפעמים בהן הזדמנו

דף סב/א עוף הבא בסימן אחד

### דג טמא שהצמיח סימני טהרה - כשר?

מדע ההנדסה הגנטית מתפתח בקצב מהיר מידי, מכדי שהשאלה הבאה תראה כלקוחה מעולם אחר: אם יצמיחו סימני טהרה לבעלי חיים טמאים, האם הם ייחשבו סימני טהרה? העוסקים בתחום זה, מן הסתם לא נתנו דעתם לשאלה זו, אך אנו, ב"מאורות הדף היומי", נעסוק בה במאמר הבא.

**'סימני הטהרה', סימן או סיבה?** הסוגיות בהן אנו עוסקים כעת, מפרטות את 'סימני הטהרה' של הבהמות והחיות, העופות, הדגים והחגבים. השאלה שיש לתת עליה את הדעת, וכך כבר עשו גדולי הדורות היא, האם סימני הטהרה, כשמש כן הן, 'סימנים' ותו לא, או שמא הסימנים עצמם הם סיבת טהרתם של בעלי החיים הנושאים אותם. נפרט קמעא. ניתן להבין, כי הקב"ה קבע שהכלב הוא מין טמא והשור הוא מין טהור, ולצורך זיהויים הוא פירט בתורה את סימניהם. מאידך, ניתן להבין, כי הקב"ה קבע, שהכלב אסור בגלל שאין לו את שני סימני הטהרה, והשור מותר באכילה מפני שהוא נושא את שניהם על גופו. ההשלכה הנובעת משאלה זו, ברורה מאליה, לכאורה, - אם סימן טהרה הוא 'סימן' בלבד, הרי שגם אם יוצר שור נטול סימנים הוא יהא מותר באכילה, שהרי הוא מין טהור, ולהיפך, אם יוצר כלב עם שני סימני טהרה, יהא אסור באכילה. ברם, אם הסימנים הם סיבת הטהרה והטומאה, לפנינו כלב מותר באכילה. ובכן, יש לחלק שאלה זו לשני חלקים נפרדים, לבעלי חיים מומלטים, ולבעלי חיים הבוקעים מן הביצה.

**היוצא מן הטהור טהור, היוצא מן הטמא טמא:** כלל ברזל נקוט בידינו מאת חכמי המשנה (בכורות ה/ב): "היוצא מן הטמא - טמא, היוצא מן הטהור - טהור". לפיכך, פרה שהמליטה גמל, מותר לאוכלו, שהרי הוא יוצא מן הבהמה הטהורה, ונאקה שהמליטה עגל, אסור לאוכלו [עייין שם בגמרא, דעת ר"ש האוסר באכילה טמא שנולד מטהורה], שהרי הוא יוצא מן הנאקה הטמאה. מעתה,

לעילוי נשמת האשה הכשרה, שזכתה לראות דורות ישרים מבורכים, יראת ה' היא אוצרה

נר ה' נשמת אדם

#### מרת מזל סעדונה חייה ע"ה

בת אסתר סיתרונה ע"ה נלב"ע ט' טבת תשע"ט תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידינו הר"ר משה עידן שיח' ומשפחתו - פ"ת



#### זעילוי נשמת

הר"ר שמעון פלס ז"ל

ב"ר אליהו ז"ל

נלב"ע כ"א שבט תשס"ח

#### תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו



#### זעילוי נשמת

הר"ר ישעיהו בורשטיין ז"ל

ב"ר דוד משה ופלה פייגא ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשע"ו

ולעילוי נשמת הבורח מתן דוד ז"ל

בן אורית ובנימין צבי שיבלחט"א

נלב"ע כ"א שבט תשע"ד

#### תנצב"ה



#### זעילוי נשמת

מרת שרה סיבוני ע"ה

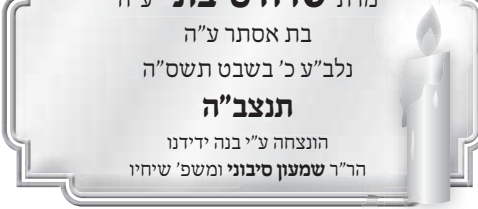
בת אסתר ע"ה

נלב"ע כ' שבט תשס"ה

#### תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו

הר"ר שמעון סיבוני ומשפ' שיחיו



לעילוי נשמת

נר ה' נשמת אדם

א"מ הר"ר אברהם נח ליפסקר ז"ל ב"ר יצחק מאיר יהודה הלוי ז"ל נלב"ע ו' באדר תשנ"ח

וא"מ מרת שרה ליפסקר ע"ה ב"ר חיים יוסף זלובסקי ז"ל נלב"ע כ"א שבט תשנ"ט

#### תנצב"ה





לפנינו יוצא מן הטמא, עגל, שאסור באכילה למרות סימני הטהרה שהוא מתהדר בהם, וגמל, יוצא מן הטהור, שמותר באכילה, למרות העדרם של סימני הטהרה. הרי לנו, כי בבעלי חיים אלו, סימני הטהרה נועדו לזהותם והם אינם מהווים את סיבת הטהרה.

**בעלי חיים הבוקעים מביצה:** נידונינו נותר, איפוא, לגבי בעלי חיים הבוקעים מן הביצה. הללו, אינם נחשבים כ"יוצא" מבעל החיים שהטיל את הביצה, מאחר שתהליך הפיכת הביצה מביצה לבעל חיים, מלווה בכך שהביצה נעשית כעפר שאינו ראוי לאכילה ורק לאחר מכן נרקמים בה חיים (עיין תמורה לא/א). ניתן, איפוא, לדון, לגביהם, אם סימני הטהרה שלהם 'סימנים' בלבד, או שמא הם עצמם סיבת טהרתם.

בחקירה נפלאה זו עוסק גם הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל (קובץ ביאורים, חולין סימן כ"ז), ולדעתו, זו מחלוקת ראשונים! בסוגייתנו מבואר, כי קיים זן של תרנגול, שהזכר הוא טמא והנקבה טהורה. בעלי התוספות (ד"ה "תרנגולתא") מפרשים, כי על כרחך, זכר ונקבה אלו אינם בני אותו מין, למרות שנדמה כך, שהרי לא יתכן שהזכר יהא טמא והנקבה טהורה. אולם, בעלי התוספות במסכת נדה (נ/ב ד"ה "תרנגולתא") מצדדים, כי יתכן גם יתכן דבר זה, מאחר שהנקבה היא בעלת סימני טהרה אך הזכר חסר סימנים אלו [עיין שם שסיים, "נראה עיקר ששני מינים הם"]. סלע מחלוקתם, מבאר רבי אלחנן זצ"ל, הוא בחקירתנו. אם סימני הטהרה נועדו לזהות את המין האסור ואת המין המותר, לא יתכן שדינם של בני אותו מין לא יהא זהה. אך אם סימני הטהרה הם סיבת הטהרה, יתכן שהזכר, הנעדר סימני טהרה, טמא, והנקבה טהורה. המהרי"ט (שו"ת ח"א סימן נ"א) קובע, כי סימני הטהרה הם 'סימנים' בלבד, תוך כדי שהוא מציין, כי כל הסימנים שנמצאו בתלמוד בעיניים שונים, אינם בעלי מהות עצמית, אלא הם מעידים על זהות בעליהם. הנה, סימני הבגרות, הלא אינם מבגרים את הנער ואת הנערה, אלא הם מעידים על בגרותם. מאידך, יש מקום להוכיח שסימני הטהרה הם סיבת הטהרה. שהנה, מבואר בגמרתנו (ס/ב), שאף על פי שאין דג בעל קשקשים שאין לו סנפירים, התורה לא הסתפקה בציון סימן הקשקשים בלבד משום "יגדיל תורה ויאדיר". כוונת הדברים היא, (ריטב"א נדה נא/א, ועיין "חזון יחזקאל", ועוד), שהתורה ביקשה להדגיש, ששני הסימנים בצוותא הם הגורמים לכשרות הדג. הרי לנו, כי סימני הטהרה אינם סימנים בעלמא, אלא הם המעניקים את הכשרות לבעל החיים שבו הם מוטבעים.

**יש צורך בסימני טהרה טבעיים:** אולם, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ("מנחת שלמה", ח"ב, בסוף הספר) מציין, כי אין להוכיח מאומה מגמרא זו, שכן, יתכן שדווקא סימני טהרה הבאים בדרך הטבע, מטהרים את בעל החיים, לא כן סימני טהרה שהם תוצאה של מעשי ידי אדם (ועיין בחידושי רבינו חיים הלוי הל' מאכלות אסורות פ"ג הל' י"א).

יש לציין, כי ממסקנת בעלי התוספות (בסוגייתנו ובמסכת נדה נ/ב ד"ה "תרנגולתא דאגמא") עולה, כי הסימנים הם 'סימן' בלבד ולא סיבה.

דף סד/ב נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר

### מדוע לא אוכלים ביצה שנמצא בה דם

באלו מקרים אין לאכול ביצה שנמצאה בה טיפת דם, ומדוע? והאם בימינו השתנו הנסיבות. על כך ועוד, במאמר שלפנינו.

"וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה" (ויקרא כז/כ) - יהודי אינו רשאי לאכול דם. מן התוספת "לעוף ולבהמה" דרשו חכמים ("תורת כהנים" שם, וכריתות כ/ב), כי דם שמקורו מבשר, כעוף וכבהמה, הוא האסור, אך דם ביצים מותר, שהרי הביצים אינן מין בשר. ברם, סוגייתנו מסייגת את ההיתר ואוסרת את אכילת דם הביצים במקרים מסויימים, ורבותינו הראשונים נחלקו בביאור גמרתנו, כפי שיבואר להלן.

**דם ביצים אסור מן התורה:** יש מן הראשונים (עיין תוס' שם, רא"ש שם תי' ב' לרש"י, סמ"ג וסה"ת שם, רשב"א חולין שם ובתורה"א ומשה"ב שם ובתשובותיו ח"א סימן מ"ו, טוש"ע סעיף ס"ו א', ועי"ש בב"י) שנקטו, כי אמנם דם הנמצא בביצה מותר מן התורה, אך הדם שממנו יתרקם האפרוח אסור מן התורה, משום שהוא נחשב דם של בשר, שהרי יתפתח ממנו אפרוח. על מיקומו המדוייק של דם זה נחלקו האמוראים בסוגייתנו, והפוסקים לדורותיהם הוסיפו לחלוק בשיטותיהם, ולפיכך, כתב הרמ"א ("שולחן ערוך" שם סעיף ג'), התפשט המנהג להמנע מאכילת ביצה שנמצא בה דם בכל מקום שהוא, מחמת הדעות השונות.

**דם ביצים מותר מן התורה:** לעומתם, סוברים ראשונים אחרים (עיין תוס' ד"ה "והוא שנמצא בקשר שלה", רשב"א בסוגייתנו וב"תורת הבית" בית ג' שער ה', רא"ש חולין פ"ג סימן ס"ג בתי' א', ר"ן בסוגייתנו, ספר התרומות סימן כ"ז, סמ"ג לאוין קל"ב, "מאירי", דעה א' בטור יו"ד סימן ס"ו, "שולחן ערוך" שם סעיף ב'), כי לעולם דם ביצים מותר מן התורה וחי"ל אסורוהו, שכן, כאשר אדם יודע שהוא רשאי לאכול דם שעתיד להתפתח לאפרוח, הוא עלול לטעות ולחשוב שגם דם עופות מותר באכילה.

**ביצה שאינה מגדלת אפרוח:** לאור הנתונים שקיבצנו עד כה עולה, לכאורה, השלכה הלכתית מעניינת עד למאד ממחלוקת הראשונים, אם איסור אכילת דם שיתרקם ממנו אפרוח הוא מן התורה או מדרבנן. שהנה, יש ביצים שלעולם לא יתפתח מהן אפרוח: ביצים שהוצאו ממעי התרנגולת בטרם זו הטילתן, וביצים שנוצרו במעי התרנגולת על ידי חומה של האדמה בלבד, במקומות שמצויים בהם תרנגולות בלבד. אם איסור אכילת דם ביצה הוא מדרבנן, שמא יטעו ויאכלו דם עופות, הרי שדם ביצה זו אסור גם כן. ברם, אם איסור דם ביצה הוא מן התורה, הרי שדם שנמצא בביצה שאינה מגדלת אפרוח, אינו דם ממין בשר, והוא מותר באכילה. הוי אומר,

השלושה יחד, הטיח הוזיר בחכם: מדוע כבודו אינו מתאסלם וחוסה בצל דתו של הסולטן ירום הודו? יהודי לנו השיב החכם, ומחזיק במסורת אבותי המסורה לנו ממשוה שקיבלה בסיני מיד הבורא. אך הוזיר לא הרפה: וכי לנו המוסלמים אין מסורת? החכם אשר בקש להמנע מהטחת עלבונות בדת המוסלמית, השיב: יש בידי תשובה, אולם אני מצניעה מפני סיבה מסויימת. סקרנותו של השולטן התעוררה והוא פקד בחומרה על החכם לגלות את צפונות לבו, מששמע כן החכם, לא נותרה בידו ברירה, ולשם כך הוא ביקש את רשות השולטן והוזיר להשתתף איתו באירוע שיוכיח את צדקתו. יום שישי, יום אידם של המוסלמים. במסגד עמוס מתפללים ניצב השולטן והוזיר על מקומם ולידם החכם היהודי בלבוש קאדי מוסלמי. כפי שתוכנן מראש, כובד האורח, שלא זוהה על ידי ההמון כיהודי, לשאת את דרשת יום שישי.

**החכם** פתח את דבריו בשבחים לשולטן ירום הודו ולאחר מכן נאם בפניהם בענייני מוסר וכדומה, תוך שהוא מצטט מידי פעם פסוקים מן הקוראן, וכמנהגם של המוסלמים, בכל עת שהזכיר ציטטה היה ההמון חוזר אחריו כהד. במהלך הדרשה החל החכם לשלב פסוקים וציטטות אשר בדה מלבו בו ברגע ואינם כתובים כלל בקוראן, והקהל עדיין באותה התלהבות, חזר על פסוקיו ומשפטיו בהתלהבות ובענוויעי ידיים נמרצים.

**הוזיר** רתח מזעם. החכם שם את דתם ללעג וקלס, ובעוד רוגזו מפעפע שמע את החכם מזמינו עם השולטן לבקר בביתו טרם עלות היום.

**בשבת** בבוקר יצא החכם מביתו אל בית הכנסת, בלוויית שני "רבנים נכבדים", הלא הם השולטן והוזיר, לבושים בבגדי רבנים, לקראת תפילת שחרית של שבת. החכם הושבים במקום היאות לרבנים רמי מעלה ומי מהמתפללים אשר החל לבלוש בעיניו אחר שני ה"רבנים" הנוכחים, השפיל בזריזות את עפעפיו למראה עיניו החודרות של החכם.

**כאשר** הוציאו את ספר התורה מארון הקודש, עלה החכם אל הבימה כמנהגו בכל שבת והחל קורא בתורה. לא עברו רגעים מועטים והנה, קול רם נשמע מפיות המתפללים, אשר כאיש אחד תיקנו את החכם שטעה בהגיית אחת המילים. החכם כחכם בגרונו והמשיך בקריאתו, אך כעבור מספר פסוקים בלבד, שוב נזדעקו המתפללים לתקן את רבם שטעה פעם נוספת. בפעם השמינית כבר נמהלו צלילי טרוניה חבויה בקולותיהם. אך סיים הכהן את לברך, פנה גבאי בית הכנסת אל החכם תוך בקשת מחילה, ולרווחת הקהל, שב החכם למקומו כאשר הגבאי נטל על עצמו את משימת המשך הקריאה.

**משהיה** החכם לביתו ("הרבנים" המיוזעים פשטו את הבגדים שלא היו רגילים בהם, פנה החכם אל הוזיר ואמר: טענת בפני שגם לכם יש מסורת. ראה. בדרשתי במסגד שילבתי פסוקים שלא היו ולא נבראו וכל הקהל, לא זו בלבד שלא יתקן אותי אלא גם חזר אחרי דעוניים דבוקות. ואילו כשגיתי בניקוד של מילה אחת בבית הכנסת, תוקנתי על ידי הקהל כולו! ואף הגבאי שידוע שאני יכול לפטרו מעבודתו, פנה אלי לעיני כל הקהל בבית הכנסת שאני בניתי ודרש שאפסיק לקרוא בתורה בגלל שגיאות קלות אלו.

**למסורת כזאת יקרא מסורת.**

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 474 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

### ברכת התורה, העורך

### פנינים

דף סג/ב איה תנא עומדת בבבל ורואה נבלה בארץ ישראל  
**רואה רק נבילות...**  
בגמרתנו נאמר, כי האיה, הטמאה, עומדת בבבל ורואה נבלות בארץ ישראל. היא ניחנה בכושר ראייה מדהים.



**באמת** מעלה מיוחדת וכשרון גדול הוא זה, אבל האיה טמאה, שכן, היא רואה 'נבילות' בלבד...

דף סה/ב וקצולים

### כיצד פסקו "מנות ארבה" במרוקו

רש"י לעיל (נט/א) מסביר, כי קצולים, מסימי הטהרה של החגבים, הם שתי גללים ארוכות, חוץ מארבע גללים, **סמוך לצוארו** של החגב, ומסרתן לנתר בהן. ה"אור החיים" בספרו פרי תואר (סי' פ"ה סק"א) כותב, כי סימן זה של רגליים סמוכות לצואר, אין באף אחד ממיני החגבים המצויים, ואפילו אלו שהיתה עליהם מסורת במרוקו, משום כך, קם ואסר את כל החגבים באכילה, ומאז, הוא מספר, פסקו התקפות של ארבה מלבוא עליהם, על אף שהיו מגיעים עד אז מדי שנתיים!...

דף סז/ב תוד"ה דיקא נמי... בתר תריסר ירחי שתא שרי

### מי לא יצא מן התיבה

בעלי התוספות מצטטים את הגמרא לעיל (נח/א) האומרת, שבעל חיים נטול עצמות, אינו חי יותר משנים עשר חודש.

**הלכה** זו שימשה את בעל הבאר שבע בבואו לבאר את מאמר חז"ל (בסנהדרין קח/ב) המפרשים את הפסוק (בראשית ח' ט) "למשפחותיהם יצאו מן התיבה" - "למשפחותיהם ולא הם".

**מדוע?**

**משום** שהיו בתיבה גם בעלי חיים נטולי עצמות; הללו מתו כדרכם במהלך שנת המבול, ורק בניהם יצאו מן התיבה... - "למשפחותיהם, ולא הם".

שאם איסור דם בביצה הוא דרבנן, הביצה אסורה, ואם איסור זה הוא מן התורה, הביצה מותרת! ברם, מדברי הפוסקים עולה, כי חילוק זה אינו נכון. שכן, כאמור, הטעות של בני האדם עלולה לנבוע מאכילת דם שאפרוח יתפתח ממנו, אזי הם יטעו שדם של עוף מותר. אך כאשר אדם אוכל דם של ביצה עקרה, הוא יודע היטב שדם זה לא יתפתח לעולם לבשר, ולפיכך, הוא לא יטעה במאומה. אכן, נפסק להלכה ("שולחן ערוך" שם סעיף י"ד), שביצה זו מותרת באכילה, אך יזרוק את הדם משום מראית העין.

**הביצים בימינו:** משהגענו עד הלום, נתמקד במציאות זמנינו. כיום, כ 85% מהביצים המשווקות למאכל, מוטלות על ידי תרנגולות המוחזקות בלולי הטלה שבהם נמצאות תרנגולות בלבד, וביציהן אינן מגדלות אפרוחים. ברם, כ 15% מן הביצים המשווקות למאכל מקורן מלולים מעורבים. כאשר אדם פותח ביצה בביתו ומגלה בה דם, הוא אינו יודע אם זו ביצה המסוגלת לגדל אפרוח ועליו לזרוק את כל הביצה, או שזו ביצה שאינה מסוגלת לגדל אפרוח והוא רשאי לזרוק את הדם בלבד ולאכול את הביצה [כמובן, שנתון זה נתון לשינויים].

**כל ביצה שנמצא בה דם - יש להחמיר שלא לאוכלה:** ובכן, אף על פי שרוב הביצים אינן מסוגלות לגדל ביצים, כתב הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל ("שו"ת 'אגרות משה' י"ד ח"א סימן ל"ו), כי אמנם מצד הדין יש להתיר את הביצה מדין "רוב", אך ראוי להחמיר מאחר שעבור רוב רובם של בני האדם, הפסד של ביצה אינו נחשב הפסד כלל.

דף טז/א כל השרץ

### יצורים זעירים - האם אנו חייבים להתייחס אליהם?

עולם של יצורים זעירים, שעין אנוש לא שזפתן מעולם, התגלה עם המצאת כלי הראיה המיוחדים, עד שהתברר, כי גם האוויר שאנו נושמים מלא בברואים דקיקים, ובעקבות כך התפתחו נידונים הלכתיים מרתקים.

**אסור לשנות חומץ!!!** בוילנא התגורר תלמיד חכם בשם רבי פנחס אליהו, הידוע בשל ספרו "ספר הברית" שחובר על ידו במטרה להראות את נפלאות הבורא יתברך. אחד הסעיפים בספרו (מאמר ו' פ"ג, ועיין "דרכי תשובה" סימן פ"ד אות מ"ה), עורר רעש עצום. רבי אליהו כתב, כי אסור לשנות חומץ! שכן, תהליך התפתחותו של החומץ נעשה באמצעות תולעים זעירות, שאין אפשרות להיפטר מהן בלא טיפול מיוחד. בעל ה"חכמת אדם" (בינת אדם שער איסור והיתר אות ל"ד) הכריז, כי "מה שכתב לאסור חומץ הבל הוא", שהרי, התורה אוסרת את שתיית החומץ על המזיר את עצמו מן היין (במדבר ו' ג). הרי לנו, כי לשאר אדם, החומץ מותר. לא זו בלבד, גם בועז אמר לרות המואביה (רות ב' ד) "וטבלת פתך בחמץ". כל זאת, משום שיצורים זעירים שאינם נחזים בעין בלתי מזויינת, לא נכללו באיסור התורה המובא בסוגייתנו, לאכול שרצים.

**לא ניתנה תורה למלאכים:** "לא נתנה תורה למלאכים", מחרה מחזיק אחריו בעל "ערוך השולחן" (סימן פ"ד סעיף ל"ו): "ובילדותי שמעתי מפי אחד שהיה במרחקים, וראה דרך זכוכית המגדלת עד מאד כרבבות פעמים במים כל המיני ברואים. ולפי זה, איך אנו שותים מים... אמנם, האמת הוא דלא אסרה תורה במה שאין העין שולטת בו, דלא ניתנה תורה למלאכים, דאם לא כן, הרי כמה מהחוקרים כתבו שגם כל האוויר הוא מלא ברואים דקים מן הדקים וכשהאדם פותח פיו בולע כמה מהם..."

אמנם, יהודי שראיתו אינה חדה, אינו רשאי ליטול לידיו פרי, לבדוק אותו בעיניו ולהצהיר, "איני רואה מאומה". הש"ל"ה הקדוש (שער האותיות אות ק' קדושה) מדגיש, כי "הבודק צריך להיות לו ראייה טובה ודקה", וה"חתם סופר" זצ"ל (או"ח סימן קל"ב) היה מכריז בדרשת שבת הגדול, כי אנשים שראיתם אינה מיוחדת, ימנעו מאכילת חסה ויסתפקו באכילת "חריין" כדי שלא ייכשלו באיסורי תורה, חלילה.

### מדוע היחס אל ה"טריפות" לא השתנה עם ההתפתחויות הרפואיות

אנו עומדים כעת בסיומו של הפרק השלישי במסכת חולין, פרק "אלו טרפות", אשר בו נמנים המחלות שחז"ל קבעו כי חשוכות מרפא הנה ובהמה שלקתה בהן היא "טריפה". אין מקום ראוי יותר לעסוק בו בשאלה המנקרת בלבו של כל לומד דף יומי, הלא עולם הרפואה התקדם ומצא פתרונות מבריקים לבעיות רפואיות סבוכות ואף סתומות. כיצד, איפוא, יש להתייחס לאותן בהמות שהוגדרו כ"טריפות" על ידי חז"ל, והיום ניתן לרפאותן בקלות.

ובכן, בשאלה עקרונית וחשובה זו עסקו רבותינו הראשונים, הרשב"א והרמב"ם, וכל אחד מהם התייחס אליה בהיבט שונה לחלוטין. גישתו של הרשב"א (שו"ת ח"א סימן צ"ח) תקיפה מאד. בתשובתו לשואל [ראה בהרחבה "מאורות הדף היומי מסכת זבחים דף קטז/א מאמר: "טריפה אינה יולדת", מדוע, וכיצד ננהג ב"טריפה" שילדה] הוא עונה, כי הוא אינו מאמין שהתרחש איזה שהוא שינוי מדברי חז"ל, ואם אירע כן הרי זה מעשה ניסים. במאמר הבא נתמקד בגישתו השונה של הרמב"ם.

**הרמב"ם - סוגי המחלות אכן משתנים:** הרמב"ם (הל' שחיטה פ"י הל' י"ב-י"ג) כותב: "ואין להוסיף על טריפות אלו כלל, שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה, ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות". "וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אף על פי שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר על פי התורה אשר יורוך". כלומר,

לעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר וידר** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"א בשבט תש"ם

**תנצב"ה**

הונצח ע"י בנו יחידינו

הר"ר **דב יודר** ומשפ' שיחיו - נתניה

לעילוי נשמת

הר"ר **יחזקאל עקשטיין** ז"ל

ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ד בשבט תשס"ג

**תנצב"ה**

הונצח ע"י משפחה

הר"ר **דוד אקשטיין** שיחיו - בלגיה

לעילוי נשמת

מרת **רבקה זלדה פרידמן** ע"ה

ב"ר שלמה זלמן ז"ל נלב"ע כ"ג בשבט תשס"ח

**תנצב"ה**

הונצחה ע"י ילדיה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף רוזינגר** ז"ל

ב"ר אברהם שמשון ז"ל נלב"ע כ"ה בשבט תשס"ב

מרת **חנה (הלן) רוזינגר** ע"ה

ב"ר אהרן ז"ל נלב"ע כ"ה בטבת תשס"ב

**תנצב"ה**

הונצחו ע"י נכדם הר"ר **דב ריגר** שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מנחם לוי** ז"ל

ב"ר משה ז"ל נפטר ביום הולדתו ה-פ"ו,

כ"ג בשבט תשע"א **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו



הוא מסכים להניח כי במהלך הדורות התרחשו שינויים לשני הצדדים, היינו: מחלות שהוגדרו על ידי חז"ל כחשוכות מרפא ניתנות לריפוי, ולהיפך, מחלות שלא הוגדרו על ידם כ"טריפה", בימינו הן מובילות למוות בטוח, ומכל מקום, דברי חז"ל במקומם עומדים, חרף אותם שינויים כה בולטים. מדוע?

ה"חזון איש" זצ"ל (יו"ד סימן ה' ס"ק ג') מפרש את דברי הרמב"ם, תוך שהוא מציב כללים חשובים מאד ביסודות התורה.

**הקב"ה ברא רפואות לכל המחלות:** תחילה הוא מוכיח, שהקב"ה, יוצר הכל, ברא תרופות ורפואות לכל המחלות. הנה, בגמרא (בבא בתרא עב/ב) נאמר, כי קיים עשב שיכול להחיות מתים. היכן הוא? בעבר היה קיים ספר רפואות שעל פיו היו מתרפאים מיד, עד שחזקיהו גנזו (פסחים נו/א), כיצד תרופות אלו לא 'התגלו' ולא 'הומצאו' בימינו? אין זאת, הוא מסיק, אלא שהקב"ה מנווט וקובע באלו מקומות ובאלו תקופות יתגלו רפואות מסויימות למחלות מסויימות ואימתני הן יעלמו כלא היו. מעתה, ברור לנו, כי גם אותן מחלות שנושאהן הוגדרו על ידי חז"ל כ"טריפות", אינן חשוכות מרפא, שהרי רפואתן קיימת אלא שהיא נעלמת מאיתנו, ועלינו לברר, לפי אלו הגדרות חז"ל בחרו מחלות מסויימות שיוגדרו כ"טריפה", אחר שבוודאי הם ידעו היטב, כי לכל המחלות קיימת תרופה.

**ה"טריפות" נקבעו על פי תקופת חז"ל שהוגדרה כ"שני תורה":** ובכן, ממשיך ה"חזון איש" זצ"ל. הגמרא (עבודה זרה טו/א) אומרת, כי אלפיים השנים הראשונות לבריאת העולם הן "תוהו", היינו, שעדיין לא ניתנה תורה. ואלפיים השנים הבאות הן "שני אלפים תורה", וכבר בספרו של אדם הראשון נכתב "רבי ורב נתן סוף משנה, רב אשי ורבינא סוף הוראה" (בבא מציעא פו/א). היה, איפוא, על חז"ל, שחיו בתקופת "שני אלפי תורה" לקבוע, לאלו "טריפות" התכוונה התורה. מאחר שלכל המחלות יש תרופות, הם קבעו, כי המחלות שלא היתה להן תרופה באותה תקופה, "שני אלפי תורה", הן הן המחלות שהתורה כיוונה אליהן. לפיכך, גם אם יתרחשו שינויים מפליגים בבריאות היצורים, אין לשנות את הוראותיהם של חכמינו זכרונם לברכה [ועיין שו"ת "אגרות משה" חו"מ ח"ב סימן ע"ג אות ד, וע"ע מש"כ הנצי"ב זצ"ל ב"העמק דבר" שמות כב/ל וב"העמק שאלה" שאילתא קכ"ה].

לאור האמור, הכלל הנקוט בידינו, כי "טריפה" הוא בעל חיים שימות בתוך שנים עשר חודשים מחמת מחלה או מכה שלקה בהן, מקבל צביון אחר ושונה מן המקובל. שכן, בפשטות, עצם העובדה שבעל החיים לא יהא מסוגל לחיות שנים עשר חודשים, היא העילה להגדרתו כ"טריפה". ברם, לאחר שהתוודעו לכך שלכל מחלה יש רפואה, והקב"ה, באמצעות חכמינו זכרונם לברכה, הצביע על מחלות מסויימות שבעל חיים שלקה בהן הוא "טריפה", הרי שכלל זה אינו אלא "סימן" שנקטו חכמים ללמדנו, כי בעל חיים שלקה באחת המחלות שהופכות אותו ל"טריפה", אינו מאריך ימים מעבר לשנים עשר חודשים.

דף טז/ב הולך על גחון

**ללכת על גחון**

ליד הפסוק (ויקרא יא/מב) "כל הולך על גחון", מצויין בחומשים, כי פסוק זה הוא חצי התורה באותיות. **רמז** יש כאן, אמרו בשם הרבי מגור, בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל: אף אם כבר למדת מחצית מהתורה - אל תחזיק טובה לעצמך, המשך ללכת על גחון, בענווה ובפשטות... ("מעיינה של תורה" שמיני יא/מב).

דף טז/ב הולך על גחון זה נחש

**סופו של גאותן**

האות "ואו" של המילה "גחון", כתובה בהגדלה בספר התורה. ללמדך, שאם האדם מתגאה וזוקף את קומתו כאות "ואו", מראים לו את הנחש, סוסף גאותו היתה שנעשה שפל שבשפלים והולך על גחון... ("פרדס יוסף", שמיני).

**צעילוי נשמת**

אבי מורי **יעקב פניגשטיין** ז"ל

ב"ר אריה לייב ז"ל  
כ' שבט תשע"ה

**תנצב"ה**

הונצה ע"י ידידינו הר"ר **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפ' שיחיו - בני ברק



**צעילוי נשמת**

הר"ר **ישעיה נפתלי שוורץ** ז"ל

ב"ר טוביה אליעזר ז"ל  
נלב"ע כ"ו בשבט תשכ"ג

**תנצב"ה**

הונצה ע"י בנו ידידינו הר"ר **טוביה אליעזר שוורץ** ומשפ' שיחיו - בני ברק



**חוויה רוחנית מרגשת**

**ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא**

**לחודש התנסות חינם!**

**חייג עכשיו: 3029 \***

או שלח מייל לדוא"ל [veten@meorot.co.il](mailto:veten@meorot.co.il)

